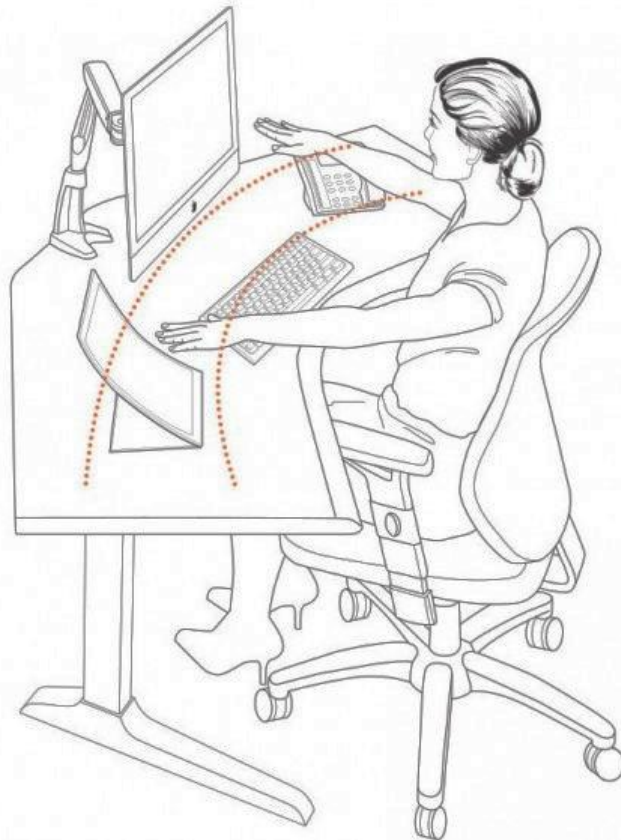

ΤΗΛΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ & ΤΗΛΕΡΓΑΣΙΑ

ΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ & ΤΟ

ΕΠΙΤΗΡΟΥΜΕΝΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΣΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΤΟΥΣ

ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΟΙ/ΕΣ ΣΕ ΤΗΛΕ-ΑΡΝΗΣΗ
(από τη Συνέλευση Ενάντια στη Βιοεξουσία & την Κλεισούρα)

Μάιος 2020

Για επικοινωνία:

<https://againstbiopowerandconfinement.noblogs.org/>

koinonika.antisomata@autistici.org

«Μαζί με το ΕΣΥ, ωστόσο, νέα μορφή παίρνει και το σύνολο του δημόσιου τομέα: Οι υπηρεσίες του ψηφιοποιούνται και απλώνονται για να εξυπηρετούν πιο εύκολα και πιο σύντομα τον πολίτη. [...] Οι υπάλληλοι εξοικειώνονται με την τεχνολογία. Ενώ, μέχρι σήμερα, σχεδόν 5 εκατομμύρια είναι οι συμμετοχές μαθητών αθροιστικά σε ψηφιακές τάξεις με τη βοήθεια δεκάδων χιλιάδων φιλότιμων εκπαιδευτικών. Η Ελλάδα μετά την πανδημία πρέπει να είναι μία ανανεωμένη Ελλάδα! Η κρίση ίσως μας πληγώσει. Θα μας έχει οπλίσει, ωστόσο, με πολύτιμες εμπειρίες για να οικοδομήσουμε ένα πιο ισχυρό και σύγχρονο κράτος. Γιατί, ακριβώς, τα μεγάλα βήματα που γίνονται τώρα είναι όπλα που μπορούν να κάνουν αυτή την πρόσκαιρη δοκιμασία μοχλό σταθερής προόδου. Να εντάξουν τις σκοπιμότητες της στιγμής στο στρατηγικό σκοπό του μέλλοντος. Και έτσι τα μέτρα της επικαιρότητας, να γίνουν πυροδότες διαρκών μεταρρυθμίσεων. Πρόκειται για κατακτήσεις που θα μας βοηθήσουν, ώστε μετά την καταιγίδα να κάνουμε μία νέα αρχή. Με άλλα λόγια, μετά την εμπειρία του Κορωνοϊού, είναι στο χέρι μας η “ανάγκη του σήμερα” να θεμελιώσει την “αναγέννηση του αύριο”. Και το σκληρό παρόν να γίνει πρόλογος πιο αισιόδοξων καιρών».

Κυριάκος Μητσοτάκης, 13/4/2020

Και λέγαμε τι μας έλλειπε...

Εν μέσω επιδημίας κι αφού το κράτος επέβαλε τον εγκλεισμό και μια σειρά απαγορευτικών μέτρων πρώτα με την προώθηση της καμπάνιας «#μένουμεσίτι» και σήμερα με αυτήν του «μένουμε ασφαλείς και σε απόσταση», η καθημερινότητά μας έχει αλλάξει εξ ολοκλήρου. Παρόλ' αυτά, όλες οι βαθμίδες της εκπαίδευσης καταφέρνουν, σε έναν βαθμό, να συνεχίζουν τη λειτουργία τους με «καινοτόμα» μέσα.

Στο πανεπιστήμιο, για να ξεκινήσουμε από αυτό, η έρευνα σε πολλές περιπτώσεις προχωράει κανονικά, ενώ οι καθαρίστριες και οι διοικητικοί υπάλληλοι δεν έπαψαν να δουλεύουν με σοβαρές ελλείψεις σε μέτρα προστασίας και υλικοτεχνικό εξοπλισμό.¹ Όσον αφορά τις/τους φοιτητ(ρι)ες, τα μαθήματα συνεχίζονται μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Έτσι, το πανεπιστήμιο συνέβαλε στην πολιτική διαχείριση της κατάστασης, επιβάλλοντας και

αυτό με τη σειρά του μέσω των τηλε-μαθημάτων τον εγκλεισμό μας με όρους ακραίας εντατικοποίησης.

Με απόφαση του Υπουργείου Παιδείας, τα μαθήματα έγιναν προαιρετικά έξι μέρες από τις διακοπές του Πάσχα, ενώ τα συγγράμματα των φοιτητ(ρι)ών παραδόθηκαν μέσω courier. Προκειμένου να μη «χασομεράμε» άλλο και στη λογική του «να μη χαθεί το εξάμηνο», τα μαθήματα γίνονται με τον καθένα και την καθεμία μας να είναι απομονωμένος/η πίσω από μια οθόνη, με όρους μοναξιάς και ψυχολογικής κατάρρευσης. Ουσιαστικά οι καθηγητές και οι διοικητικοί επωμίζονται το βάρος αυτής της απόφασης. Κι αφού όλοι θα' πρεπε να «μεινουμε σίτι», θεωρήθηκε δεδομένο ότι μπορούν να γίνονται μαθήματα το Πάσχα. Αντιθέτως, χιλιάδες διανομείς που δεν «μένουν σίτι» αναγκάστηκαν να κάνουν κατ' οίκον παραδόσεις

για τα συγγράμματα των φοιτητ(ρι)ών – σίγουρα σε άθλιες συνθήκες, τόσο σε εργασιακό, όσο και σε υγειονομικό επίπεδο.

Παρόμοια, και στις άλλες δύο βαθμίδες εκπαίδευσης η κατάσταση έκτακτης ανάγκης λόγω της πανδημίας πρόσφερε στο υπουργείο την κατάλληλη ευκαιρία ώστε να κάνει ό,τι θα δυσκολευόταν πολύ να επιτύχει σε φυσιολογικές συνθήκες. Με ένα συνδυασμό πειθαρχικού λόγου, πιέσεων, μιντιακής τρομοκρατίας και συκοφαντίας, εκμετάλλευσης της ανασφάλειας που εντείνεται σε καθεστώς απομόνωσης και διάλυσης των συλλογικών οργάνων, καλλιέργειας ενοχικών συνδρόμων αλλά και φαινομένων ατομικισμού και συναδελφικής αδιαφορίας, το υπουργείο κατάφερε τελικά πολλοί εκπαιδευτικοί να αποδεχτούν ως υποχρεωτικό αυτό που πλασαρίστηκε ως προαιρετική «εξ αποστάσεως εκπαίδευση». Έτσι, καθώς το κράτος-εργοδότης καλλιεργούσε από την αρχή της πανδημίας το καπιταλιστικό αφήγημα περί «ατομικής ευθύνης», πλήθος εκπαιδευτικών ακολουθώντας τις οδηγίες του υπουργείου συνέρρευσε στις ψηφιακές τάξεις του υπουργείου ή/και στη σύγχρονη «διδασκαλία» μέσω πλατφόρμας παρεχόμενης από το υπουργείο (ή ακόμα κατέφυγε σε διάφορες μεθόδους ατομικής πρωτοβουλίας και αυτοσχεδιασμού), διαλύοντας κάθε έννοια συλλογικής δράσης και εργασιακού ωραρίου.

Ενώ λοιπόν, ο κόσμος γύρω μας στενεύει όλο και περισσότερο και βιώνουμε μια νέα επίθεση στον μισθό και στις κοινωνικές μας σχέσεις κι ενώ νιώθουμε ανασφάλεια για το τι μέλλει γενέσθαι, δεν μπορούμε να δούμε τα «εξάμηνα» ή την «ύλη» και τα «μαθήματα» σαν να μη συμβαίνει

τίποτα. Σε αυτή τη συνθήκη αβεβαιότητας και επισφάλειας, οι αξίες της ταξικής αλληλεγγύης, της φροντίδας και της αλληλοβοήθειας, καθώς και το χτίσιμο των αντιστάσεών μας πρέπει να αποτελούν προτεραιότητα. Αλλά όπως είναι φανερό, τα αφεντικά πατάνε πάνω στην αποσταθεροποιημένη αυτή κατάσταση, καθώς βρίσκουν πρόσφορο έδαφος για να «σταθεροποιήσουν» αργότερα τον έλεγχο και την εκμετάλλευσή μας προτού καλά-καλά να το έχουμε συνειδητοποιήσει...

Η τηλεεκπαίδευση ήρθε για να μείνει

Με εγκύκλιο που εξέδωσε το υπουργείο παιδείας στις 16/3/20 ανακοινώνει την εξ αποστάσεως εκπαίδευση μέσω ψηφιακών μέσων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: *«Η εκπαιδευτική διαδικασία των προπτυχιακών και μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών στα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ) δύναται να γίνεται με μέσα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για όσο διάστημα διαρκεί η προσωρινή απαγόρευση της εκπαιδευτικής λειτουργίας με φυσική παρουσία»*, ενώ τα αντίστοιχα ανακοινώθηκαν και για τις άλλες δύο εκπαιδευτικές βαθμίδες. Όμως, είναι ήδη σαφές από τα λόγια του Μητσοτάκη ότι η τηλεεκπαίδευση δεν αποτελεί απλώς μια ανάγκη του τώρα, αλλά είναι κομμάτι ενός μακροπρόθεσμου σχεδιασμού.

Θα αποτελέσει μια «καινοτομία» αξιοποιήσιμη για τις ανάγκες του αύριο. Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι από τη μία το κράτος ήθελε να παρουσιάζει την τηλεεκπαίδευση ως μια προσωρινή συνθήκη στα πλαίσια των τωρινών αναγκών, από την άλλη υποστηρίζει ότι είναι μια χρήσιμη τεχνολογία που ήρθε για μείνει. Δεν υπάρχει ξεκάθαρη

παραδοχή εκ μέρους του κράτους ότι πολλά κατασταλτικά και αντι-εργατικά μέτρα («καινοτόμα» ή μη) που εισάγονται εν μέσω επιδημίας και λοκντάουν δεν θα αποσυρθούν.

Ορισμένες δηλώσεις του πολιτικού προσωπικού προϋδεάζουν για το ακριβώς αντίθετο. Περνάνε μέτρα όπως απαγορεύσεις συναθροίσεων, τηλεργασία συνδυασμένη με τον κατάλληλο εξοπλισμό για την επιτήρηση των εργαζομένων, επίδομα αντί για μισθό πολύ πιο κάτω κι από τον σημερινό κατώτατο μισθό, εκ περιτροπής απασχόληση που μειώνει όλους τους μισθούς στον ιδιωτικό τομέα, απολύσεις που ονομάστηκαν «αναστολές συμβάσεων», ξεχειλωμά ωραρίων, νέα νομοθετήματα για την παιδεία.

Για το ελληνικό κράτος που βρίσκεται σε μια διαρκή διαδικασία εκσυγχρονισμού και εξευρωπαϊσμού, η παρούσα συνθήκη αποτελεί την κατάλληλη ευκαιρία, ένα ευνοϊκό έδαφος στο οποίο μπορεί να πατήσει ώστε μια σειρά τέτοιων μέτρων να κανονικοποιηθούν και να αποτελέσουν μόνιμη πραγματικότητα στο άμεσο μέλλον. Αυτό μας το αποδεικνύει το παρόν άλλων πιο «ανεπτυγμένων» χωρών, όπως των Η.Π.Α. και άλλων ευρωπαϊκών κρατών, όπου η τηλεκπαίδευση έχοντας ξεκινήσει εδώ και μια εικοσαετία, έχει καταλάβει τέτοιο χώρο, ώστε τα μαθήματα ολόκληρων πανεπιστημιακών τμημάτων να γίνονται εξ ολοκλήρου ψηφιακά. Έτσι, και στον ελλαδικό χώρο η τηλεκπαίδευση δεν θα ισχύσει από τη μία μέρα στην άλλη, αλλά σταδιακά, ξεκινώντας από τα μεταπτυχιακά και φτάνοντας και σε προπτυχιακό επίπεδο. Στην περίπτωση της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μπορεί να ξεκινήσει ως συστηματικός τρόπος κάλυψης των

μεγάλων ελλείψεων σε εκπαιδευτικούς, ειδικά σε απομακρυσμένες περιοχές και σχολεία με λίγα παιδιά, όπως είχε προταθεί αρκετές φορές στο παρελθόν και ειδικά στην αρχή της τρέχουσας σχολικής χρονιάς. Ή ακόμα μπορεί να αρχίσει να λειτουργεί σε συγκεκριμένες περιπτώσεις (άδειες καθηγητών, έλλειψη αιθουσών, καταλήψεις, απεργίες κλπ), ώστε να μη χαθεί μέρα μαθήματος, έως ότου η εκπαίδευση να αναδιαρθρωθεί συνολικά και να προσαρμοστεί στις ανάγκες μιας αγοράς εργασίας όπου κυριαρχεί η επισφάλεια και ο ατομοκεντρισμός. Η τηλεκπαίδευση είναι απλά μια στιγμή αυτού του σχεδιασμού.

«Καινοτομία» και κατάσταση έκτακτης ανάγκης: οι τέλειες αφορμές για την αναδιάρθρωση των εργασιακών σχέσεων

Το ερώτημα που προκύπτει είναι το εξής: Ένα καπιταλιστικό κράτος, όταν χρησιμοποιεί «καινοτόμες τεχνολογικές μεθόδους» το κάνει για να διευκολύνει τη ζωή μας;

Το πρόσφατο παρελθόν έρχεται να απαντήσει στο ερώτημα με ένα αρκετά κατατοπιστικό παράδειγμα τεχνοεπιστημονικής διαχείρισης: τις «έξυπνες στάσεις» λεωφορείων και την τηλεματική τεχνολογία.ⁱⁱ Αυτή η «καινοτομία» άνοιξε περαιτέρω τον δρόμο για μια νέου τύπου επιτήρηση της εργασίας, ακόμα κι αν εκ πρώτης όψεως φάνηκε κάπως βολική για τις μετακινήσεις μας (δεδομένου κιόλας ότι ο χρόνος μετακίνησής μας στην πόλη και τα έξοδά της δεν προσμετρούνται στον μισθό). Φυσικά, για αύξηση των δρομολογίων και των γραμμών ούτε λόγος. Στην πραγματικότητα, η τηλεματική είναι ένα μέσο εξονυχιστικής παρακολούθησης των εργαζομένων στα ΜΜΜ, ο ρουφιάνος για το «αν

κάνουμε καλά τη δουλειά μας» (πάντα μέσα στα ωράρια, πάντα στην τσίτα), ένα μέσο επιτήρησης με τελικό στόχο την αυτο-πειθάρχηση ώστε να είμαστε όσο γίνεται πιο παραγωγικές. Πάει χέρι-χέρι με τις κάμερες σε χώρους εργασίας, με τις κάμερες που θα θελήσουν να βάλουν εν καιρώ στα σπίτια μας ενόσω κάνουμε τηλεργασία –όπως έγινε στην περίπτωση της Teleperformance– με τα log-in που θα μετράει το πανεπιστήμιο στα τηλε-μαθήματα για να παίρνει υποχρεωτικές παρουσίες.

Είναι λοιπόν πολύ ξεκάθαρο πως το νεοφιλελεύθεροⁱⁱⁱ ελληνικό κράτος, που πλασάρει τεχνολογικές καινοτομίες στο όνομα της «κοινωνικής δικαιοσύνης», παίρνοντας παράδειγμα από αμερικανικά και ευρωπαϊκά πρότυπα, θέλει απλά να βαθύνει την εξουσία του κεφαλαίου και να ελέγξει πιο ορθολογικά την εργασία. Σε συνέχεια αυτής της λογικής και επιστρέφοντας στο σήμερα, το κράτος επικαλείται «κατάσταση έκτακτης ανάγκης», εκμεταλλευόμενο τον φόβο που το ίδιο αναπαράγει. Έτσι, θεσμοθετεί μέτρα για το γενικό «καλό», εκτός βουλής, με ΠΝΠ (πράξεις νομοθετικού περιεχομένου). Με λίγα λόγια, στα πλαίσια του καθεστώτος «πολεμικής οικονομίας» που κήρυξε ο Μητσοτάκης, περνάνε ένα σωρό έκτακτες διατάξεις, ακόμα και αντισυνταγματικές.

Η τηλεκπαίδευση στο πανεπιστήμιο είναι το αποτέλεσμα αυτών των δύο καταστάσεων: το κράτος από τη μία την παρουσιάζει ως μονόδρομο, για να σωθεί το εξάμηνο εντός της πανδημίας και από την άλλη ως «καινοτόμα» τεχνολογία που υπόσχεται πολλά για το μέλλον. Παρόμοια, για τις άλλες δύο βαθμίδες της

εκπαίδευσης, πλασαρίστηκαν ψευτο-επιχειρήματα του στυλ «να μη χαθεί η επικοινωνία και επαφή εκπαιδευτικών-μαθητ(ρι)ών, όταν τα σχολεία μένουν κλειστά για μήνες», με την Κεραμέως σε ρόλο δήθεν μεγάλης ψυχομάνας που νοιαζόταν για τη «χαμένη επαφή» μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών. Όμως, η αποδοχή αυτής της λογικής εκ μέρους φοιτητ(ρι)ών και εκπαιδευτικών και ακόμα χειρότερα η αναπαραγωγή τους (αποτυπωμένη με εκφράσεις του τύπου «για να μη χαθεί το εξάμηνο» και «για να έρθουμε σε επαφή με τα παιδιά») και οι υπερ-προσπάθειες να γίνουν μαθήματα παρά τις όποιες δυσκολίες, έρχονται κι αυτές να νομιμοποιήσουν αυτή τη νέα μορφή διδασκαλίας. Έτσι γεννιέται ένα νέο ερώτημα:

Το κράτος θεσμοθετεί μόνο του την τηλεκπαίδευση ή έχει προηγηθεί η κοινωνική νομιμοποίησή της;

Το παράδειγμα των «έξυπνων στάσεων» και της τηλεματικής τεχνολογίας που παρουσιάσαμε προηγουμένως, έχει και μια άλλη ενδιαφέρουσα πτυχή: ενόσω δοκιμαζόταν αυτή η τεχνολογία, οι πελάτες/ισσες άρχιζαν να μπαίνουν σε μια πειθαρχική λογική ακρίβειας χρόνου και συνομιλίας με τις εφαρμογές τους για την οποιαδήποτε μετακίνηση. Παράλληλα ξεκίνησε μια διαμάχη εντός της εργατικής τάξης μεταξύ των χρηστών-υποστηρικτών της «καινοτομίας» και των εργαζομένων στα ΜΜΜ, που ζητούσαν να μη δουλεύουν με χρονόμετρα, gps και μέσα παρακολούθησης.

Το κράτος έχοντας δημιουργήσει το πειθαρχικό περιβάλλον που επιθυμούσε, είχε στρώσει το χαλί για την επόμενη κίνηση, που έπιανε πλέον το σύνολο της εργατικής τάξης. Προκειμένου να γλυτώσει από τους «τζαμπατζήδες»

θεσμοθέτησε τις μπάρες και τις προσωποποιημένες κάρτες εισόδου στα ΜΜΜ, ή αλλιώς το «ποιος είμαι και που πάω». Θέλουμε να καταλήξουμε στο ότι αυτή η εμπειρία μας δεν μας απέδειξε μόνο ότι τέτοιου είδους μέτρα εκσυγχρονισμού έχουν ως στόχο την ασταμάτητη κερδοφορία και όχι την ικανοποίηση των δικών μας αναγκών. Κυρίως, μέσα από αυτό αποδείχθηκε ότι η θεσμοθέτηση μέτρων, έπεται της πειθάρχησης του πληθυσμού και της κοινωνικής νομιμοποίησης.

Το ίδιο συνέβη και στην περίπτωση της τηλεκπαίδευσης. Γι' αυτό η υφυπουργός παιδείας μας ευχαριστεί για την (αυτο-)πειθάρχησή μας σε ένα μέτρο που δεν έχει καν ακόμα θεσμοθετηθεί: *«Θέλουμε να ευχαριστήσουμε θερμά τους εκπαιδευτικούς που συνδράμουν ουσιαστικά με την καθημερινή προσπάθεια σύνδεσης στο δίκτυο, δημιουργίας ψηφιακών τάξεων, παραγωγής υλικού, επαφής και στήριξης των παιδιών συχνά μέσα από δυσκολίες.*

Γινόμαστε όλοι μια εθνική ομάδα αυτές τις στιγμές... Παρακαταθήκη για μελλοντική αξιοποίηση η εξ αποστάσεως εκπαίδευση», Ζαχαράκη, υφυπουργός Παιδείας, 28/3/2020.

Μας ευχαριστεί, διότι εμείς οι «ήρωες» –όπως λατρεύουν να λένε– εκπαιδευτικοί, φοιτήτ(ρι)ες, μαθητ(ρι)ες, αν και δεν είχαμε πάντα τον εξοπλισμό, τα χρήματα για ρεύμα, πρόσβαση σε ίντερνετ κλπ. κάναμε κάθε δυνατή προσπάθεια για τηλεμάθημα. Παρότι, λοιπόν, το υπουργείο δεν έχει κάνει τα τηλεμαθήματα υποχρεωτικά -η εγκύκλιος που εξέδωσε γράφει χαρακτηριστικά ότι «δύνатаι» να γίνονται- έστω κι έτσι όλοι και όλες σπεύσανε να δούνε πώς λειτουργούν και μπήκαν σε δράση. Μια τέτοια

συνθήκη είναι άκρως βολική για το κράτος και τα αφεντικά, αφού αποδείχθηκε πειραματικά, στην πράξη, πως ακόμα κι αν κάτι δεν είναι θεσμοθετημένο, ο κόσμος είναι έτοιμος σε συνθήκες μαζικού εγκλεισμού και κοινωνικής αποστασιοποίησης να το αποδεχτεί και να πειθαρχήσει σε αυτό. Σύμφωνα με τα στοιχεία του υπουργείου παιδείας, το 96,35% των προπτυχιακών μαθημάτων, παραδίδονται μέσω σύγχρονης εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Μιλάμε για την απόλυτη πειθαρχία.

Γιατί η τηλεκπαίδευση δεν θεσμοθετείται άμεσα και γιατί μας ενδιαφέρει το ότι είναι παράτυπη;

Η κυβέρνηση γνωρίζει ότι δεν μπορεί να νομοθετήσει μια κι έξω την τηλεκπαίδευση αυτή τη στιγμή με έναν μόνιμο και διευρυμένο τρόπο. Ήδη έχει ξεσηκωθεί πλήθος αντιδράσεων, ενώ ακόμα και ο επικουρικός της ρόλος απαιτεί αυξημένη κρατική χρηματοδότηση (σε σεμινάρια εκπαίδευσης στη νέα τεχνολογία των μαθητ(ρι)ών και εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας κυρίως – παρά τις «φιλότιμες» προσπάθειες πολλών τελευταίων να αυτοεκπαιδευθούν εντατικά μέσα στο λοκντάουν χωρίς να επιβαρύνουν καθόλου το κράτος!)

Επίσης, δεν θα μπορούσε να μας επιρρίψει ως «ατομική ευθύνη» την αδυναμία πρόσβασης σε η/υ και διαδίκτυο, ούτε να μας επιβάλλει την πληρωμή ρεύματος και ίντερνετ (!). Το κράτος δεν είναι σε θέση να προσφέρει αυτή τη στιγμή πόρους, υλικοτεχνικές υποδομές, τεχνογνωσία και σαφείς εκπαιδευτικές νόρμες για τους εκπαιδευτικούς. Συνεπώς, δεν αναλαμβάνει την πολιτική ευθύνη, πετώντας το μπαλάκι στο πανεπιστήμιο και τους εκπαιδευτικούς των

άλλων δύο βαθμίδων. Όσο λοιπόν μπορεί να περνάει μέτρα και να τα «νομοθετεί» συνοδεύοντάς τα με αόριστα «δύναται» *παρώνοντας* τους πάντες, θα το κάνει, μέχρι να είναι έτοιμο για το αποφασιστικό βήμα.

Ο λόγος που επικαλούμαστε τον παράτυπο χαρακτήρα της τηλεκπαίδευσης δεν είναι φυσικά επειδή τασσόμαστε υπέρ της αστικής και καπιταλιστικής δημοκρατίας και νομιμότητας. Το αντίθετο! Η «νομοθέτηση» εκτός συντάγματος έρχεται να αποδείξει ότι προκειμένου να διασωθεί η καπιταλιστική οικονομία, το δημοκρατικό καπιταλιστικό κράτος είναι έτοιμο να επιτρέψει ή να απαγορεύσει τα πάντα διαψεύδοντας αυτό το ίδιο τον «ουδέτερο» ρόλο του. Σαν ανταγωνιστικό κίνημα, όταν ο νόμος, ως αποτέλεσμα παρελθοντικών αγώνων, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την υπεράσπιση των εργατικών συμφερόντων, θα τον έχουμε ως όπλο μας ενάντια στα συμφέροντα και τις αυθαιρεσίες των αφεντικών. Γι' αυτό και στην προκειμένη περίπτωση, δε θα αφήσουμε καμία τηλεκπαίδευση να πατήσει πάνω μας υποτιμώντας περαιτέρω την αξία της εργασιακής μας δύναμης.

Γιατί δεν θέλουμε την τηλεκπαίδευση;

Κοιτώντας λίγο τα δεδομένα σχετικά με την τηλεκπαίδευση στο εξωτερικό και διαβάζοντας τις ανακοινώσεις του νεοφιλελεύθερου κομματικού συμπλέγματος, καταδεικνύεται ο πραγματικός σκοπός μιας τέτοιας «καινοτομίας». Σε άρθρο της Καθημερινής με τίτλο «*τα ψηφιακά αμφιθέατρα, απάντηση στις καταλήψεις*» αναφέρεται ότι: «*Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα*

μπορούσε να δώσει λύσεις σε έκτακτα περιστατικά όπως απεργία των ΜΜΜ, διαδηλώσεις και καταλήψεις».

Βρήκαν τρόπο τα αφεντικά ώστε να μη χαθεί μέρα παραγωγικότητας. Όταν βολεύει λοιπόν τους από πάνω θα χρησιμοποιούν ευκαιριακά τα ψηφιακά μέσα, μέχρι την καθολική καθιέρωσή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία... Ας τα πάρουμε όμως ένα-ένα:

Πανεπιστήμιο και σχολείο χωρίς κοινωνικές σχέσεις γίνεται;

Είτε εξ ολοκλήρου είτε μερικώς, μια «ψηφιακή» σχολή θα αποτελείται από μονάδες ατόμων και όχι από φοιτητικό σώμα. Η διαδικασία της εκπαίδευσης μέσω e-learning, όπως μας λένε οι νεοφιλελεύθεροι επιστήμονες των πειθαρχικών τεχνολογιών, «*θα αφαιρέσει τον άσκοπο χρόνο που ο φοιτητής κοινωνικοποιούταν και συλλογικοποιούταν*». Για εμάς, όμως, το πανεπιστήμιο είναι ακριβώς αυτό το πράγμα: οι κοινωνικές σχέσεις και η ελευθερία στην έκφραση και τον λόγο, η ανταλλαγή απόψεων και η συλλογικοποίηση-πολιτικοποίηση. Φοιτήτριες παγκοσμίως παλεύουν ώστε το πανεπιστήμιο να αποτελεί ένα ελεύθερο πεδίο λόγου και δράσης μέσω των καθημερινών παρεμβάσεων και της διάδοσης του πολιτικού λόγου στις σχολές, με τις καταλήψεις και τους χώρους αγώνα. Με την τηλεκπαίδευση όχι απλά δεν θα ακούγεται ο λόγος μας, αλλά μετασηματίζεται εντελώς το κάθε ένα φοιτητικό υποκείμενο ως προς τις σχέσεις του με τα άλλα, καθώς και ως προς τη σχέση του με τον καθηγητή. Αν η τηλεκπαίδευση γίνει μια επιβεβλημένη, πρόδηλη συνθήκη, αν εδραιωθεί ως τύπος επίκτητης, μηχανικής συμπεριφοράς, ως μια «δεύτερη

φύση», η εκπαιδευτική διαδικασία θα έχει ως εξής: μεμονωμένα υποκείμενα, μακριά το ένα από το άλλο που θα βρίσκονται μπροστά από μια οθόνη, χωρίς να έχουν καμία ουσιαστική επικοινωνία ούτε με τους υπολοίπους συμφοιτητές ούτε με τον καθηγητή. Με άλλα λόγια μια δυστοπία. Η ύπαρξη σε έναν κοινό χώρο που δίνει τη δυνατότητα για μια πραγματική επαφή, συνομιλία και κριτική αντικαθίσταται από μια σχέση ψηφιακής αλληλοεπιτήρησης, στείρας και καθοδηγούμενης μετάδοσης γνώσεων, με τη μορφή απλών πληροφοριών. Αν καταριόμασταν μια φορά –και καλά κάναμε– τη «μιζέρια των φοιτητικών κύκλων», σε ένα σενάριο γενίκευσης και ορθολογικοποίησης του online learning, ακόμα κι αυτή η έκφραση οριακά χάνει το νόημά της...

Στις άλλες δύο βαθμίδες, μάλιστα, πολύ περισσότερο από την τριτοβάθμια λόγω του νεαρότερου της ηλικίας των μαθητ(ρι)ών, τόσο η κατάργηση της αλληλεπίδρασης και της ζωντανής επικοινωνίας όσο και ο δασκαλοκεντρικός χαρακτήρας της «εξ αποστάσεως εκπαίδευσης» την καθιστούν κάθε άλλο παρά παιδαγωγικά κατάλληλη.

Ψηφιακή εκπαίδευση για λόγους «κοινωνικής δικαιοσύνης»;

Παράλληλα η φιλελεύθερη επιχειρηματολογία για τα τηλε-μαθήματα περιστρέφεται γύρω από την «εύκολη προσβασιμότητα», την «κοινωνική δικαιοσύνη» και το χαμηλό κόστος, αντιστρέφοντας αυτούς τους όρους και διαστρεβλώνοντας εντελώς την πραγματικότητα.

Ας αρχίσουμε από το τελευταίο: χαμηλό κόστος για ποιον; Σίγουρα όχι για τη μαθήτριά, τον φοιτητή ή την εργαζόμενη καθώς στο ήδη επιβαρυνμένο κόστος φοίτησης/εργασίας θα

πρέπει να προστεθεί η υλικοτεχνική υποδομή, το ρεύμα και το ίντερνετ. Έτσι, οι ανισότητες μεταξύ των μαθητ(ρι)ών/φοιτητ(ρι)ών και ο αποκλεισμός ενός μεγάλου μέρους τους οξύνονται στο ψηφιακό περιβάλλον σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό απ' ό,τι στην δια ζώσης εκπαιδευτική διαδικασία.

Ας πάρουμε το άμεσο παράδειγμα των

διοικητικών υπαλλήλων του ΕΚΠΑ, όπου εν μέσω πανδημίας και απαγόρευσης κυκλοφορίας αναγκάστηκαν να αγοράσουν τα μέσα εργασίας τους π.χ. εκτυπωτές, για να εργαστούν. Μια συνθήκη με σχολές χωρίς πανεπιστημιούπολεις, επαρκή στελέχωση, βιβλιοθήκες και αναγνωστήρια μάλλον γλιτώνει χρήματα για το κράτος και όχι για τη φοιτήτριά. Μιλάμε επομένως, όχι μόνο για ένα μέτρο με κόστος για το προλεταριάτο των σχολών, αλλά για ένα μέτρο που εντείνει ακόμα περισσότερο τους ταξικούς φραγμούς.

Σχετικά με τις εργασιακές σχέσεις στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, είναι σίγουρο ότι θα αξιοποιηθεί το σύνολο της «παρακαταθήκης της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης», όπως διαβεβαίωσε και η

υφυπουργός Παιδείας, σε ό,τι αφορά την αξιολόγηση εκπαιδευτικών, σχολικών μονάδων και μαθητ(ρι)ών, την εξοικονόμηση εκπαιδευτικού προσωπικού, τον κατακερματισμό και τη διάλυση κάθε έννοιας συλλογικότητας, τις δυνατότητες επιτήρησης, ελέγχου και την ταύτιση εργάσιμου-μη εργάσιμου χρόνου, μέσα από μια πολύ πιθανή μονιμοποίησή της.

Προς το παρόν, ωστόσο, ενώ για την τριτοβάθμια είναι πολύ πιο σίγουρη η γενίκευσή της, στις άλλες βαθμίδες δεν είναι και τόσο: η πειθαρχηση των μαθητ(ρι)ών-μελλοντικών εργατ(ρι)ών φαίνεται ότι εξακολουθεί να βρίσκει πιο πρόσφορο έδαφος στην παλιά, παραδοσιακή φυσική τάξη, γι' αυτό και επισπεύδεται η επιστροφή τους στην «κανονικότητα», σε πλήρη αντίφαση με τη μέχρι τώρα κρατική διαχείριση «προστατευτικού» εγκλεισμού!

Παράλληλα μια τέτοια μορφή εκπαιδευτικού συστήματος θα αφαιρέσει ένα από τα σημαντικότερα δικαιώματα των φυλακισμένων: την εκπαιδευτική άδεια. Πέρα από τους/τις φυλακισμένους/ες δεν συνυπολογίζονται και οι γυναίκες, οι θηλυκότητες και τα lgbtq+ άτομα που δέχονται έμφυλη/ενδο-οικογενειακή βία και για τις/τα οποίες/α το σπίτι δεν αποτελεί ένα ασφαλές μέρος. Η ίδια ρητορική δεν διστάζει να χρησιμοποιήσει εργαλειακά στο όνομα της «κοινωνικής δικαιοσύνης» τα ανάπηρα άτομα, εγκύους και νέες μητέρες, καθώς και όσους ζουν σε απομακρυσμένες περιοχές για την (κοινωνική) νομιμοποίηση της τηλεκπαίδευσης. Και φυσικά σαν λύση γι' αυτές τις περιπτώσεις δεν έρχεται η κρατική μέριμνα, αλλά η εντατικοποιημένη εκπαίδευση/εργασία και ο εγκλεισμός, για τα οποία μάλιστα θα πληρώνουμε από την τσέπη μας!

Ο πανοπτισμός και το μάθημα

«Στα συστήματα διαδικτυακώς διευθυνόμενων μαθημάτων... η πειθαρχία της εργασιακής δύναμης είναι, παραδόξως, τόσο ατομική όσο και κοινωνική, απομονωμένη και διάχυτη, διακριτή και συνδεδεμένη, αυτόνομη και κατευθυνόμενη. Είναι η απόλυτη πραγματοποίηση του raportison του Foucault αφού δεν απαιτεί τοίχους ή εμφανή μέσα παρατήρησης. Ενσταλάζει την αίσθηση της αδιάκοπης επιτήρησης που εκπαίδευει το άτομο να εργάζεται ανακλαστικά σαν να παρακολουθείται και να αξιολογείται συνεχώς. Με τη σειρά της, η μάθηση μετατρέπεται ανεπαίσθητα σε εργασία αποπεράτωσης τυποποιημένων καθηκόντων υπό την επίγνωση της παρακολούθησης, της καταγραφής και της αξιολόγησης.»^{iv}

Σε πανεπιστήμιο της Ολλανδίας, ειδική εφαρμογή αποκλείει τη λειτουργία άλλων συσκευών κατά τη διάρκεια του e-learning, ενώ μια κάμερα στραμμένη συνεχώς πάνω σου, επιβεβαιώνει ότι δεν κοιμάσαι. Το γεγονός ότι κάμερες και άλλα τεχνολογικά μέσα θα μπορούν ανά πάσα στιγμή να παρακολουθούν την εργασία μας χωρίς να γνωρίζουμε εμείς το πότε, είναι ένας τρόπος εξαναγκασμού να είμαστε διαρκώς παραγωγικές. Αυτά τα μέσα λοιπόν γίνονται ο τρόπος αυτο-πειθαρχησής μας. Ακόμη, προσωπικά και άλλα δεδομένα (χρόνος μαθήματος, περιεχόμενο διδασκαλίας, σχόλια, ερωτήσεις, χαρακτηριστικά προσώπου κλπ.) πολύ ευκολότερα πλέον καταγράφονται αυξάνοντας το φόβο διαρροής και δίνοντας τη δυνατότητα στα πανεπιστήμια να ασκούν ακόμα μεγαλύτερο έλεγχο πάνω στη διεξαγωγή του μαθήματος. Σε ένα πλαίσιο που η κρατική χρηματοδότηση των πανεπιστημίων εξαρτάται όλο και περισσότερο από την επιχειρηματική δραστηριότητά τους και από την αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου από τις/τους φοιτητ(ρι)ες/ές, η τηλεκπαίδευση έρχεται να

βοηθήσει σε αυτό μέσω των καταγεγραμμένων δεδομένων.

Δεν χρειάζεται, όμως να πάμε τόσο μακριά, ως την Ολλανδία. Το 2018 και το 2019 είχε γίνει απόπειρα για την εισαγωγή συστήματος βιντεοεπιτήρησης στον προαύλιο χώρο των σχολικών μονάδων κατά τη διάρκεια λειτουργίας τους και με την παρουσία μαθητών με πρόσχημα την αποφυγή φθορών και βανδαλισμών. Τον Μάιο του 2019, μόλις έναν χρόνο πριν, ο Γαβρόγλου προχώρησε σε νόμο για τη βιντεοεπιτήρηση και βιντεοσκόπηση στον χώρο του σχολείου, όταν είναι κλειστός, στο πολυνομοσχέδιο για την «πανεπιστημιοποίηση» των ΤΕΙ. Η εκπαιδευτική κοινότητα αντέδρασε τότε ζητώντας την πρόσληψη μονίμων σχολικών φυλάκων. Ο νόμος με την αλλαγή της κυβέρνησης έμεινε έκτοτε ανενεργός. Κι ενώ με τον ίδιο εκείνο νόμο ένα χρόνο πριν απαγορευόταν αυστηρά να χρησιμοποιούνται συστήματα καταγραφής ήχου και εικόνας μέσα στην τάξη όπως και η ανάρτηση χωρίς γονική συναίνεση φωτογραφιών και βίντεο με μαθητές στους δικτυακούς τόπους των σχολικών μονάδων καθώς αποτελούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα κι ενώ τον Σεπτέμβρη του 2019 η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων εκδίδει οδηγία προς το υπουργείο Παιδείας, με την οποία απαγόρευε τη χρήση καμερών ασφαλείας στα σχολεία εν ώρα λειτουργίας, επισημαίνοντας ότι υπάρχει ο κίνδυνος να περιορισθεί η ανάπτυξη της έννοιας της ελευθερίας τους, ερχόμαστε στο σήμερα.

Μετά το λοκντάουν στα σχολεία το υπουργείο, σύσσωμο το συνδικαλιστικό κίνημα με πρωτοστατούσες τις δυνάμεις του ΣΥΡΙΖΑ και του ΠΑΜΕ και από δίπλα οι ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ-ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΕΙΣ-ΚΙΝΗΣΕΙΣ (που ακολουθούσαν μια γραμμή πλήρους σύγχυσης με

καταγγελίες της τηλεκπαίδευσης ως αντιεκπαιδευτικής μεν αλλά «προσωρινά» αποδεκτής δε συνθήκης, ζητώντας παράλληλα, μαζί με τις άλλες παρατάξεις, τον δωρεάν τεχνολογικό εξοπλισμό όλων των σχολείων, των εκπαιδευτικών και των μαθητών ώστε κάθε μορφή σύγχρονης ή ασύγχρονης εκπαίδευσης να μπορέσει να λειτουργήσει απρόσκοπτα) και εν τέλει η μεγάλη πλειοψηφία δασκάλων και καθηγητ(ρι)ών προέκριναν και προχώρησαν στην εφαρμογή εξ αποστάσεως διδασκαλίας μέσα από τις πλατφόρμες του υπουργείου, (ακόμα και) μέσω κάμερας, συντονισμένοι πλήρως σε πνεύμα εθνικής ομοψυχίας ενάντια στον άορατο υγειονομικό εχθρό.

ΧΤο υπουργείο εκμεταλλεύτηκε την ευκαιρία και κεφαλαιοποίησε αυτή τη συναίνεση/υπακοή από πλευράς των συνδικαλιστών/εκπαιδευτικών προχωρώντας στο επόμενο βήμα: στις 8 Μαΐου με αιφνιδιαστική τροπολογία σε άσχετο νόμο (που δεν έβαλε καν σε διαβούλευση) εισήγαγε την κάμερα μέσα στην σχολική αίθουσα για να καλλιεργήσει ένα κλίμα γενικευμένης ανασφάλειας, φόβου και πειθάρχησης των υπό

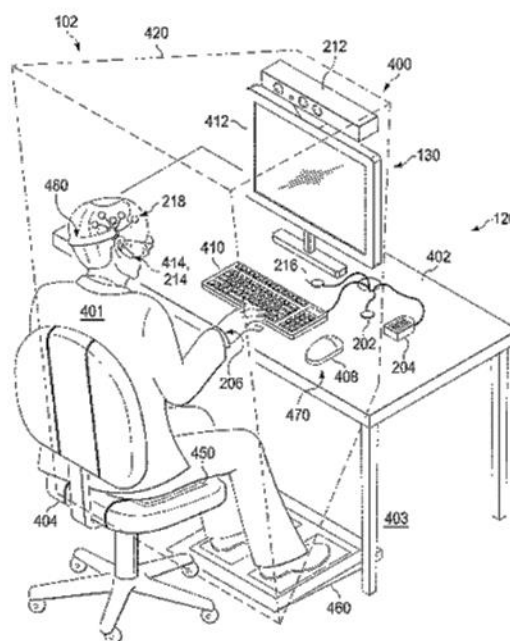

FIG. 4

αξιολόγηση εκπαιδευτικών και μαθητών. Η εν λόγω τροπολογία αφού «νομοθετεί» την ήδη νομιμοποιημένη στην πράξη (από την πλειοψηφία των εκπαιδευτικών) εξ αποστάσεως εκπαίδευση προσθέτει ως μία επιπλέον πλευρά της τη ζωντανή αναμετάδοση του μαθήματος για μαθητή(ρι)ες/ές που «δεν δύνανται να παρακολουθήσουν τη δια ζώσης εκπαιδευτική διαδικασία, είτε λόγω αναστολής λειτουργίας της οικείας εκπαιδευτικής δομής είτε για άλλο λόγο που ανάγεται σε έκτακτο ή απρόβλεπτο γεγονός».

Με βάση την μέχρι τώρα ανάλυσή μας, η (πιθανή) εισαγωγή κάμερας μέσα στην τάξη δεν αποτελεί παρά ένα νέο (και πιο εφιαλτικό) στάδιο στην πορεία της ήδη εφαρμοσμένης στην πράξη εξ αποστάσεως εκπαίδευσης εν μέσω έκτακτης ανάγκης. Παρά την ήδη δοκιμασμένη χρήση κάμερας από χιλιάδες εκπαιδευτικούς στη διάρκεια της διαχείρισης της πανδημικής κρίσης από το κράτος με όρους υγιεινιστικής πειθάρχησης, η κάμερα μέσα στην τάξη προκαλεί μια τέτοια φόρτιση ώστε ακόμα και η ΔΑΚΕ την αρνείται, προβάλλοντας τον εαυτό της ως αντιπολιτευτική δύναμη!

Σε κάθε περίπτωση, η κατάσταση διαφαίνεται να είναι win-win για το υπουργείο: είτε θα επιβληθούν οι κάμερες στην τάξη, ξεκινώντας από κάποια πρόθυμα να την εφαρμόσουν σχολεία, και η πλήρης επιτήρηση εντός της αίθουσας και ταυτόχρονα η πλήρης νομιμοποίηση της εξ αποστάσεως θα θριαμβεύσουν· είτε λόγω αντιδράσεων απέναντι σ' αυτό το (χειρότερο) οργουελλιανό σενάριο, η εξ αποστάσεως ασύγχρονη και σύγχρονη θα θεωρηθούν καλύτερες επιλογές αφού είναι υποτίθεται υπό τον έλεγχο των ίδιων των εκπαιδευτικών (!) (λες και δεν διεξάγονται σε καθόλου αθώες πλατφόρμες του υπουργείου και

με οπτικοακουστικά συστήματα μέσω του υπουργείου), οι οποίοι ευγνώμονες που το υπουργείο θα κάνει προσωρινά πίσω όσον αφορά την κάμερα στην τάξη θα συναινέσουν στη μονιμοποίηση της εξ αποστάσεως και στην υποχρεωτική της πλέον λειτουργία στο μέλλον. Ήδη, αρκετοί εκπαιδευτικοί κάνουν μια κάθετη αλλά τελείως παράλογη διάκριση μεταξύ της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της κάμερας στην τάξη, φτάνοντας να θεωρούν την πρώτη μια καλή επιλογή που τους εξασφάλισε την «επαφή με τα παιδιά», παρότι, ξαναθυμίζουμε, όλως τυχαίως, ήταν και το παρασύνθημα που έριξε η Κεραμέως με την έναρξη της πανδημίας! Κάπως έτσι, η εξ αποστάσεως τελικά θα παρουσιαστεί να είναι αίτημα των ίδιων των εκπαιδευτικών, οι οποίοι θα διαπραγματεύονται απλώς αν οι κάμερες θα είναι μόνο μέσα στο σπίτι τους μέσω των η/υ ή και μέσα στις αίθουσες! Και τέλος, με πλήρως νομιμοποιημένη από τα κάτω την εξ αποστάσεως «εκπαίδευση», η αποδοχή της κάμερας μέσα στην τάξη θα είναι απλώς ζήτημα ωρίμανσης, ζήτημα χρόνου.

Επαναλαμβάνουμε, λοιπόν, σε όλους τους τόνους ότι αν δεν είναι συνολική η εναντίωση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, θα καταλήξει κανείς από τη μία υποχώρηση στην άλλη...

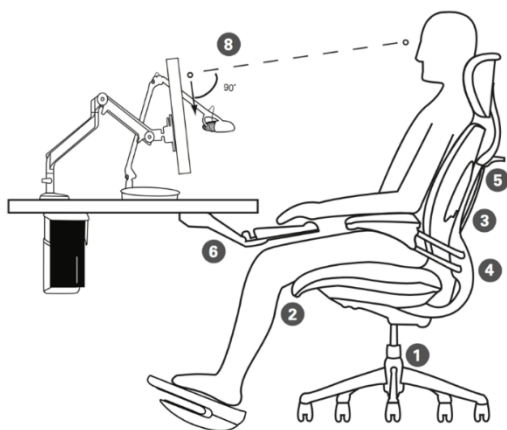

Το ζήτημα του χωροχρόνου

Με την τηλεργασία και την τηλεεκπαίδευση η διάκριση μεταξύ εργάσιμου-μη εργάσιμου χρόνου γίνεται πλέον πολύ θολή. Η εργασία

αποκτά μια ευελιξία κι εμείς γινόμαστε «just-in-time» εργαζόμενοι διαθέσιμοι ανά πάσα στιγμή. Αυτή η λογική εύκολα μπορεί να κυριαρχήσει και στα πανεπιστήμια με τους φοιτητές να είναι διαρκώς σε επαγρύπνηση για «δουλειά». Ο χρόνος επομένως των φοιτητ(ρι)ών θα αρχίζει και αυτός να θυμίζει ακόμα περισσότερο εργάσιμη μέρα και το δικαίωμά τους να μπορούν να σπαταλούν το χρόνο τους όπου επιλέξουν εκείνες/οι, θα περιορίζεται σημαντικά. Αν λοιπόν φαντάζει δύσκολη η περίοδος του λοκντάουν, ας φανταστούμε την περίοδο εγκλεισμού για λόγους φοίτησης ή εργασίας...

Πέρα από την ασαφοποίηση του εργάσιμου χρόνου, χώρο εργασίας αρχίζει και αποτελεί πλέον το σπίτι. Ο προσωπικός μας χώρος μετατρέπεται στον χώρο που παράγουμε και πουλάμε την εργασιακή μας δύναμη και κάμερες ή άλλα μέσα παρακολούθησης έρχονται να εισβάλλουν σε αυτόν για να μας επιτηρήσουν.

Αξιολόγηση και επιχειρηματικότητα, σημαίνει εντατικοποίηση για παραγωγικότητα

Όταν όμως μιλάμε για παραγωγικότητα, εννοούμε δραστηριότητα συνυφασμένη με το κέρδος και όχι με την πνευματική διαύγεια. Λαμβάνοντας υπόψιν το νομοσχέδιο για τα

κονδύλια και την έρευνα, που πέρασε στις 24/01/2020, το πανεπιστήμιο αρχίζει και παίρνει όλο και πιο έντονα τη μορφή εργοστασίου. Σκοπός του να παράγει εμπορεύσιμη γνώση και γενικότερα να λειτουργεί με όρους επιχείρησης για να εξασφαλίζει κέρδος. Η επιχειρηματοποίηση του «δημόσιου» πανεπιστημίου ξεκινάει με πρώτο βήμα τη συστηματική εμπορευματοποίηση της παραγόμενης έρευνας (βλ. ευρεσιτεχνίες, τεχνοβλαστοί, κατά παραγγελία έρευνα, προλεταριοποίηση μάζας ερευνητών). Αντίστοιχη σχέση αποκτά το ίδρυμα σε σχέση με τα περιουσιακά του στοιχεία (βλ. την περίπτωση του πανεπιστημίου Κρήτης που θέλει να διαθέσει τα κτήρια της κατάληψης Ρόζα Νέρα σε ξενοδοχειακούς ομίλους). Η επιχειρηματοποίηση συνεχίζεται και με την εμπορευματοποίηση των ίδιων των μαθημάτων. Στην ελληνική περίπτωση, από τα συνεχώς πολλαπλασιαζόμενα προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών, το 82% είναι επ' αμοιβή.

Στο μεταξύ, τα σεμιναριακά προγράμματα δίνουν και παίρνουν, ενώ βλέπουμε πλέον να θεσμοποιούνται και να ξεπηδούν τα πρώτα προπτυχιακά προγράμματα με διδάκτρα (για την ώρα μόνο για πολίτες εκτός ΕΕ). Στη διαδικασία της εμπορευματοποίησης των μαθημάτων πρέπει να αναδειχθεί όμως και ο ρόλος που παίζει η λεγόμενη διαδικτυακή εκπαίδευση – ήδη και πριν το ξέσπασμα της πανδημίας– με την προσφορά, όχι μόνο μεταπτυχιακών μαθημάτων εξ αποστάσεως, αλλά και μιας πλειάδας εμπορεύσιμων πακεταρισμένων διαδικτυακών μαθημάτων κατάρτισης. Για παράδειγμα, στο ΕΚΠΑ στις 25/5 ξεκινάνε κανονικότητα οι διαδικτυακές παραδόσεις σε 350 «εξ αποστάσεως Προγράμματα

Επιμόρφωσης» διάρκειας κάμποσων μηνών το καθένα, στα πλαίσια του «E-Learning Πανεπιστήμιο Αθηνών», όλα διατιθέμενα προς πώληση.

Πολλά είναι τα ευφάνταστα θέματα αυτών των κύκλων κατάρτισης. Βλέπουμε τίτλους όπως «Ευ Ζην και η Βελτίωση της Ποιότητας Ζωής», «Life Coaching», αλλά και μία ολόκληρη κατηγορία μαθημάτων στο πεδίο των «Επιστημών Ασφάλειας» (ορισμένα, παρεμπιπτόντως, με έκπτωση για Στελέχη και Απόστρατους των Ενόπλων Δυνάμεων και Σωμάτων Ασφαλείας!). Το πανεπιστήμιο-εργοστάσιο αποτελεί μια επένδυση που δίνει στον φοιτητή ειδικευση και άρα περισσότερες ευκαιρίες για εύρεση εργασίας ή αλλιώς έναν τρόπο να πουλήσει πιο ακριβά τον εαυτό του.

Σε ένα τέτοιο πλαίσιο λοιπόν, οι όροι φοίτησης αυστηροποιούνται, εντατικοποιούνται και ορθολογικοποιούνται, η αξιολόγηση των

επιδόσεων και του βαθμού πειθάρχησης παίζει όλο και πιο κεντρικό ρόλο. Επιλέγονται μια σειρά τεχνικών εντατικοποίησης της φοιτητικής εργασίας όπως η εδραίωση των ενδιάμεσων προόδων, το πύκνωμα των εργασιακών καθηκόντων και η (σταδιακή) άρση του προαιρετικού χαρακτήρα της παρακολούθησης μαθημάτων. Μέσω της τηλεκπαίδευσης αποδεικνύεται περίτρανα ότι είτε μιλάμε για το σχολείο είτε για το πανεπιστήμιο δεν αποτελούν σε καμία περίπτωση «ναό της γνώσης», αλλά μια μηχανή παραγωγής εργατ(ρι)ών μέσω της παροχής μετρήσιμων αποσπασματικών γνώσεων. Αυτές οι πολύ συγκεκριμένες δεξιότητες που κατακτάς συσσωρεύονται για ένα καλό βιογραφικό. Η πλήρης ορθολογικοποίηση της εργασίας είναι ολοφάνερη: ούτε πολλά-πολλά με τις συμφοιτήτριες, ούτε πολλή κουβέντα με τους καθηγητές. Έτσι, η δουλειά στο σπίτι γίνεται η πιο ακραία μορφή παραγωγικότητας.

ⁱ Κείμενο Πρωτοβουλίας Εργαζομένων Πανεπιστημίου Αθηνών, <http://proterga.blogspot.com/2020/03/>

ⁱⁱ Black Athena, 17.4.16, Τηλεματική ΟΑΣΑ, «έξυπνες» στάσεις, ηλ. εισιτήριο: Ο πόλεμος των αφεντικών με άλλα μέσα, <https://blackathena.squat.net/τηλεματική-οασα-έξυπνες-στάσεις-η>

ⁱⁱⁱ Ο νεοφιλελευθερισμός είναι στρατηγική επέκτασης της εξουσίας του κράτους για τη διευκόλυνση της ροής του κεφαλαίου, περιορίζοντας παράλληλα τις αναπαραγωγικές κρατικές δαπάνες σε υπηρεσίες που εξυπηρετούν κοινωνικές ανάγκες.

^{iv} Robert Ovetz, (2017), *Click to save and return to course: online education, adjunctification, and the disciplining of academic labour*